

APVA patikimumo didinimo programa „Atviros durys“

(Antikorupcinė programa)

„Transparency International“ Lietuvos skyrius (toliau - TILS) 2007 m. spalio – 2008 m. gruodžio mėnesiais atliko Aplinkos projektų valdymo agentūros (toliau – APVA) veiklos bei veiklą reglamentuojančių teisės aktų analizę skaidrumo ir patikimumo didinimo (antikorupciniu) požiūriu. TILS tyrėjai išnagrinėjo „fokusuotų diskusijų“ metu iš agentūros darbuotojų surinktą informaciją, APVA veiklą reglamentuojančius vidinius teisės aktus, internetinio APVA tinklalapio apva.lt informaciją, duomenis, gautus anketuojant APVA darbuotojus, duomenis, gautus analizuojant 2006 metais Nacionalinės plėtros instituto atliktą APVA „Vidaus tvarkų vertinimą“, bei duomenis, gautus analizuojant 2006 m. Valstybės kontrolės atliktą APVA veiklos patikrinimą medžiagą. Atlikus analizę galima išskirti toliau minimas APVA veiklos sferas, kuriose galimas patikimumo priemonių diegimas. Veiklos sferų dėstymo tvarka atspindi jų svarbą: pirma – svarbiausios veiklos, toliau – mažiau svarbios. Pagrindinis TILS pasiūlymas APVA patikimumui didinti – aktyviau įtraukti APVA darbuotojus ir išorės organizacijų bei klientų atstovus į APVA veiklos priežiūrą bei dar labiau atverti APVA išorės kontrolei, teikiant daugiau informacijos apie veiklą. Todėl šią patikimumo didinimo programą siūlome simboliškai vadinti „Atvirų durų“ programa.

1. Elgesio normų priežiūra

Visų pirma, reikėtų atkreipti dėmesį į nepakankamą elgesio normų reglamentavimą. Vienu iš svarbiausių faktorių priimant sprendimus išlieka žmogiškasis faktorius. Patirtis rodo, kad dažnas tarnautojas ar pareigūnas savo kompetencijos ribose paprastai turi galimybių priimti sprendimus daugiau ar mažiau įtakojamus ne tik viešojo, bet ir privataus intereso. Todėl net ir labai tikslus formalių procedūrų aprašymas („Procedūrų vadovas“) ne visada padeda užtikrinti skaidrią, visuomenės interesą atitinkančią veiklą. Tai galioja tiek APVA darbuotojų tiesioginių profesinių santykių ir sprendimų sferai, tiek jų privačių interesų atitikties einamoms pareigoms kontrolei. Būtina turėti standartus, pagal kuriuos būtų vertinama tos organizacijos darbuotojų veikla. Tam gali pasitarnauti Elgesio kodeksas¹. Tad šioje srityje yra pageidautinas APVA Elgesio kodekso, kurio nuostatos būtų privalomos visiems darbuotojams,

¹ Elgesio kodeksas paprastai yra detalesnis ir didesnės apimties dokumentas, nei Etikos kodeksas, kuriame dažniausiai trumpai pateikiamos pagrindinės organizacijos vertybinės nuostatos.

sukūrimas ir priėmimas. Tokio kodekso pavyzdžiu gali būti Verslo paramos agentūros kodeksas, priimtas šiais metais (Priedas Nr.1). Jis turėtų tapti įstaigos veiklą reglamentuojančios teisės dalimi. APVA Elgesio kodekse turėtų būti numatytos ne tik pagrindinės darbuotojų elgesio normos, sąvokų išaiškinimas, bet ir atitinkami kontrolės mechanizmai. Tokio kodekso priėmimas neturėtų būti formalus. Jis turi atsirasti „iš vidaus“. Reikėtų į jo rengimą ir aptarimą įtraukti pačius darbuotojus, integruoti jų pasiūlymus bei idėjas. Turi būti paskirti asmenys, atsakingi už etikos normų priežiūrą, kurie galėtų konsultuoti kolegas, susirūpinusius dėl neetiško, neskaidraus, įtartino elgesio ar abejojančius dėl savo veiksmų teisingumo.

Į APVA etikos priežiūrą būtų galima įtraukti ir įvairių APVA partnerių atstovus, - klientų, giminingų organizacijų, NVO darbuotojus, - tokiu būdu dar labiau atveriant organizaciją išorės vertinimui.

Prieš imdamasi kodekso kūrimo, APVA galėtų susikurti organizacijos misiją, viziją ir vertybines nuostatas, kaip tai daro daugelis pažangių pasaulio verslo ir viešojo sektoriaus institucijų. APVA misijos, vizijos ir vertybių kūrimas paspartintų ir palengvintų Elgesio kodekso kūrimą, kaip teisėkūroje Konstitucija padeda įstatymų kūrėjams. Jei nepavyktų sukurti detalaus Elgesio kodekso, tai APVA galėtų parengti bent Etikos kodeksą - paprastą ir aiškų dokumentą, kurį taip pat galima efektyviai panaudoti organizacijos veiklos kontrolei, tik svarbu, kad kodekso priežiūros institucija (Etikos komisija) būtų sudaryta iš APVA darbuotojų gerbiamų žmonių. Priėmus kodeksą, būtina organizuoti darbuotojų profesinės etikos mokymus, kurie apimtų ir etiketo mokymus. Tokius mokymus turėtų išklaudyti visi APVA darbuotojai. Lietuvoje tokius mokymus organizacijos patikimumui didinti labai efektyviai pritaikė Valstybinė mokesčių inspekcija.

Reikėtų papildyti APVA pareigybių aprašymus reikalavimu laikytis APVA Etikos kodekso nuostatų (jei kodeksas bus priimtas) bei pareiga nusišalinti nuo veiksmų ir sprendimų, kurie gali būti ar gali atrodyti naudingi Agentūros darbuotojui.

2. Interesų konflikto prevencija

Efektyvia APVA veiklos patikimumo didinimo priemone būtų ir APVA darbuotojų privačių interesų deklaravimo ir kontrolės sistemos sukūrimas. Nors pagal

„Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą“, visi valstybės tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys turi deklaruoti savo interesus (kas yra daroma ir APVA), ne visada atkreipiamas pakankamas dėmesys į faktą, jog šis įstatymas įpareigoja darbuotojus ne tik deklaruoti privačius interesus, o instituciją - rinkti ir saugoti tokias deklaracijas, bet ir nuolat kontroliuoti galimus viešųjų ir privačių interesų konfliktus. T.y. reikia sukurti tokią sistemą, kad deklaracijos būtų ne tik saugomos, bet ir reguliariai analizuojamos, informuojant APVA vadovybę apie darbuotojų privačius interesus. Tai galima pavesti daryti asmenims, atsakingiems už Elgesio kodekso normų laikymosi priežiūrą. Ypatingai tai svarbu darbuotojams, kurie turi teisę priimti sprendimus, galinčius teikti materialios naudos. Tokių darbuotojų privatūs interesai turėtų būti ne tik deklaruoti ir saugomi, bet ir kiek įmanoma plačiau viešinami. Darbuotojams, užimantiems „jautrius“ postus, užsienio šalių pavyzdžiu naudinga būtų sukurti vadinamąjį „dovanų ir svetingumo“ registrą. Tai yra žurnalas, kuriame darbuotojai registruoja smulkias paslaugas, dovanas, svetingumo atvejus, gautus iš atstovų tų juridinių asmenų, su kuriais APVA turi ar gali turėti oficialių santykių, kurių deklaravimo nereglementuoja kiti LR teisės aktai. Taip pat reikėtų reglamentuoti darbuotojų, kurie dėl viešųjų ir privačių interesų konflikto pagal įstatymų reikalavimus turi nusišalinti nuo jiems pavesto darbo (užduoties), nusišalinimo tvarką, formalizuojančią nusišalinimo procedūrą.

Reikėtų apsvarstyti galimybę reglamentuoti, kad asmenys, siekiantys užimti APVA vadovaujančias pareigas, būtų tikrinami teisėsaugos struktūrų. Žinias apie tokią iniciatyvą galima paskelbti tinklapyje apva.lt.

Šiuo metu nėra teisinių priemonių užkirsti kelią dideliai daliai galimų interesų konfliktų, kai APVA darbuotojas, išėjęs iš darbo Agentūroje ir tapęs, pavyzdžiui, konsultantu, tvarko reikalus APVA naudodamasis senomis pažintimis ir ryšiais. Pasirašant darbo sutartį su darbuotoju rekomenduotina pasirašyti susitarimą, kad išėjęs iš darbo darbuotojas įsipareigoja tam tikrą laiką nuo darbo sutarties nutraukimo nedirbti darbo, susijusio su ES parama per APVA finansuojamų projektų valdymu, (rengimu, administravimu, priežiūra, konsultavimu ir kt.) ir neturėtų jokių pajamų iš panašios veiklos. Nors pagal teisę toks įsipareigojimas nebūtų privalomas, tačiau jis padėtų atkreipti dėmesį į galimus interesų konfliktus. Reikėtų ieškoti ir kitų galimybių užkirsti

kelią buvusiems APVA darbuotojams pasinaudoti darbo Agentūroje metu sukurtais ryšiais tvarkant reikalus APVA. Etikos komisija turėtų būti pasiruošusi svarstyti tokius atvejus ir, esant reikalui, užkirsti kelią tokiems buvusiems APVA darbuotojams pasinaudoti savo pažintimis.

Nešališkumo deklaraciją reikia papildyti tokiu tekstu: „Aš pareiškiu, kad neturiu jokių privačių interesų, kurie galėtų įtakoti mano sprendimus ar nuomonę. Paaiškėjus, kad mano privatūs interesai gali įtakoti mano nuomonę ar sprendimus, pasižadu nedelsiant nusišalinti nuo viešojo pirkimo procedūros pasiūlymų vertinimo ir nuo to momento nedalyvauti vertinimo procese.“

3. Pareiškėjų apsauga

Analizuojant APVA veiklą galima pastebėti, kad nėra pakankamai formalizuotos ir lengvai prieinamos skundų ir pareiškimų fiksavimo ir kontrolės sistemos. Tokios sistemos dalimis turėtų būti „karštoji“ telefono linija, pareiškimų raštu dėžutės, laisvai pasiekiamos interesantams, pareiškimų, gaunamų elektroniniu paštu registravimo bei pareiškėjo saugumo užtikrinimo sistema. Tokia pareiškimų fiksavimo sistema ir kontrolės sistema yra vidaus veiklą reglamentuojančiais teisės aktais įteisintų kompleksinių priemonių rinkinys, apimantis visus pareiškimo etapus:

- pareiškėjo, nepatenkinto APVA teikiamomis paslaugomis, turinčio daugiau ar mažiau pagrįstų pretenzijų skatinimas kreiptis į APVA su pranešimu ir informavimas, kaip tai padaryti (telefonu, el. paštu, raštu, žodžiu) bet kuriuo metu;
- pareiškimo priėmimas, jei pareiškėjas kreipiasi žodžiu – nukreipimas pas darbui su pareiškėjais apmokytus specialistus;
- gauto pareiškimo registravimas, formalizuotas operatyvus nukreipimas analizei;
- pareiškėjo asmens duomenų apsaugos ar anonimiškumo užtikrinimas;
- pareiškimo nagrinėjimas ir atitinkamų reagavimo priemonių numatymas;
- veiksmai, atliekami siekiant pakeisti padėtį, nurodytą pareiškime;
- atsakymas pareiškėjui patogiu būdu;

- gautos patirties kaupimas, kurio tikslas – procedūrų ir sprendimų tobulinimas bei naujai priimamų darbuotojų mokymas;

Tokia kompleksinė sistema užtikrina greitą ir efektyvų reagavimą į rizikos veiksnius, kuriuos nurodo pareiškėjai, bei didina pasitikėjimą APVA. Šios sistemos dalimi galėtų būti ir specialūs lankstinukai, dalinami APVA klientų atstovams, specialiai Agentūros pasiruošimo išklausti pareiškėjus reklama apva.lt ir visuose APVA informaciniuose pranešimuose apie APVA veiklą. Šalia teksto, raginančio pranešti, galėtų būti darbuotojo, atsakingo už skundų priėmimą, telefono numeris („karštoji linija“), elektroninio pašto adresas ar kitos nuorodos, kaip būtų galima su juo susitikti. Jei pareiškėjas pageidauja, APVA turi sudaryti galimybes APVA atstovui susitikti su pareiškėju pastarajam patogiu būdu.

Apie šią galimybę pranešti galima informuoti APVA klientus jų mokymuose. Reguliarūs APVA darbuotojų vedami klientų mokymai, kuriuose šalia kitų, jiems aktualių apie ES paramą dalykų, kuo detaliau išaiškinamos APVA veiklos procedūros, palengvina APVA paslaugų prieinamumą ir padidina jų skaidrumą. Informacija apie artimiausius mokymus turi būti skelbiama apva.lt.

4. Informacijos apie veiklą atskleidimas

APVA interneto svetainėje reikėtų kelių pakeitimų. Joje mažai detalios informacijos apie APVA numatomus, paskelbtus konkursus bei pasirašytas sutartis. Skelbiami tik konkursų pavadinimai. Visa galima kuo detalesnė informacija pasitarnautų skaidrumo ir pasitikėjimo APVA didinimui. Interneto svetainėje reikia skelbti daugiau informacijos apie administracinės atitikties vertinimo etapą praėjusias paraiškas nurodant pareiškėjo pavadinimą, projekto pavadinimą, paraiškos kodą ir prašomą paramos sumą, bendrą registruotų paraiškų skaičių.

APVA Procedūrų vadovo II dalyje „Finansų valdymas ir kontrolė“ 2.8 skyriuje įvardintos ataskaitos (2.8.4. “Planuojamų patirti išlaidų einamaisiais metais ir pirmais ateinančiais metais ataskaita”, 2.8.5 “ES Regioninės plėtros fondo Aplinkos kokybės gerinimo ir žalos aplinkai prevencijos priemonės išlaidų deklaracija”, 2.8.6 BPD

Aplinkos kokybės gerinimo ir žalos aplinkai prevencijos priemonių metinė įgyvendinimo ataskaita”) taip pat galėtų būti skelbiamos apva.lt.

Reikia užtikrinti, kad būtų viešai prieinama informacija apie viešuosius pirkimus (bent jau reikšmingesnius, kuriuose pirkimo suma viršija 10 000 litų): dalyviai, nugalėtojas (firmos pavadinimas, rekvizitai, pagrindinių akcininkų ir vadovų pavardės, planuojami subrangovai), kaina bei konkrečios prekės ar paslaugos kriterijai, kuriais remiantis tiekėjas buvo pripažintas nugalėtoju.

Visą projektų atrankos dokumentaciją, kuri nėra laikoma konfidencialia, rekomenduojama viešai pateikti internete. Pateikti reikėtų ne tik projektų atrankos komitetams svarstyti perduotų projektų sąrašą, bet ir informaciją, susijusią su paramos skyrimo argumentais. Ši informacija galėtų būti skelbiama kaip supaprastinta projekto vertinimo ataskaitos forma, kurioje būtų nurodomi projekto tikslai, uždaviniai, rezultatai, pasekmės, prašomos paramos suma, įgyvendinančios institucijos projekto kokybės ir naudos vertinimo balai su vertinimo motyvacija, bei paramos suma.

Apva.lt nėra pakankamai aiškus DUK skyrelis. Skyrelyje „Klausimai – Atsakymai“ nagrinėjama tik viena Sanglaudos fondo tema. Reikėtų skelbti daugiau tipiškų, dažniausiai pateikiamų klausimų ir atsakymų į juos. Nėra skelbiama informacija apie kiekvieną vertinimo etapą praėjusias paraiškas. Reikėtų apsvarstyti ir APVA „Procedūrų vadovo“ skelbimo internetiniame APVA tinklalapyje galimybę. Pati tinklalapio struktūra ganėtinai paini. Naudinga būtų tituliname apva.lt puslapyje matomoje vietoje (ne puslapio apačioje) nurodyti APVA telefono, kuriuo visi suinteresuoti asmenys galėtų gauti visą reikalingą informaciją, numerį. Apva.lt reikia skelbti daugiau detalios informacijos apie pačios APVA veiklą ir funkcijas.

5. Paslaugų kokybės vertinimas

Būtina sukurti ir įdiegti juridiniams ir fiziniams asmenims APVA teikiamų viešųjų paslaugų kokybės vertinimo sistemą. Tokia sistema turi aprėpti visas APVA teikiamas paslaugas ir ją pasitelkus reguliariai turi būti atliekama tokių paslaugų stebėseną, o paslaugų kokybės vertinimai - viešinami. APVA klientų reguliarios apklausos būtų idealiausias kokybės vertinimo sistemos pagrindas.

Taip pat reikėtų įdiegti vieningą sprendimų kontrolės stebėseną. Tai galėtų būti pavedimų įgyvendinimo kontrolės sistemos versija. Tai yra duomenų apie vadovybės pavedimus, jų vykdymą ir kontrolę registravimo kompiuterinė programa. Tokios sistemos užduotis - centralizuotai fiksuoti visas, visuose hierarchiniuose lygiuose, institucijoje pavedamas darbinės užduotis ir kontroliuoti jų įgyvendinimo laiką. Šiuo metu sprendimų kontrolė APVA yra daugialypė (skyriaus vedėjas – procedūrų kontrolė – direktorius). Vieniinga sprendimų apskaitos ir kontrolės sistema ne tik padidintų skaidrumą, bet ir padarytų veiklą efektyvesne.

6. Antikorupcinis vertimas

Labai naudinga būtų sukurti procedūrų aprašų ar jų projektų antikorupcinio vertinimo metodiką, analogišką NMA parengtai metodikai (Priedas Nr. 2), ir pagal ją atlikti visų APVA darbo procedūrų aprašų projektų bei darbo procedūrų aprašų pakeitimų vertinimus. Tai padėtų sistemingai ir visapusiškai vertinti korupcijos pasireiškimo riziką ir nustatyti uždavinius vidaus kontrolei.

APVA vadovybė turėtų sukurti nuolat veikiančią APVA darbuotojų grupę (tai galėtų būti ir ta pati grupė, kuri prižiūri Elgesio kodekso veikimą), kurios tikslas nuolat nustatyti APVA veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, bei atlikti APVA teisės aktų projektų antikorupcinį vertinimą. Tokį vertinimą atlikti įpareigoja 2002 m. spalio 8 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 1601 “Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo”. Korupcijos rizikos analizė – valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos analizė antikorupciniu požiūriu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Analizė turėtų įgalinti organizaciją nustatyti būtinas korupcijos prevencijos priemones. TILS skeptiškai vertina šios analizės taikymo praktiką Lietuvos institucijose, tačiau tiki, kad šios prievolės kūrybiškas atlikimas gali teikti organizacijai tam tikros naudos. Pagal minimą Vyriausybės nutarimą, valstybės ar savivaldybės įstaigoje korupcijos tikimybės nustatymas turi būti atliekamas kiekvienų metų III ketvirtį. Subjektai, nustatę korupcijos tikimybę valstybės ar savivaldybės įstaigoje, informaciją apie tai pateikia ministerijos, kurios valdymo sričiai priklauso įstaiga, vadovui. Ministras įvertina subjektų, atlikusių korupcijos tikimybės nustatymą, pateiktą informaciją ir nustato veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos

pasireiškimo tikimybė, bei iki korupcijos tikimybei nustatyti skirto laikotarpio pabaigos surašo ir pasirašo motyvuotą išvadą. Subjektai, nustatę didelę korupcijos pasireiškimo tikimybę kitų valstybės įstaigų veiklos srityse, surašo motyvuotą išvadą, kurią pasirašo tos įstaigos vadovas.

Ši APVA darbuotojų grupė galėtų taip pat sukurti ir įdiegti APVA ne tik jau minėtą teikiamų viešųjų paslaugų kokybės vertinimo sistemą, pagal kurią reguliariai turėtų būti atliekami tokie vertinimai, bet ir pokyčių įgyvendinimo stebėsenos sistemą. Pokyčių įgyvendinimo stebėseną būtų naudinga APVA atsižvelgiant į ne visada operatyvų rekomendacijų APVA veiklos tobulinimo klausimais įgyvendinimą. Tokia įteisinta sistema turėtų nuolat kontroliuoti, kaip įgyvendinami įvairūs rekomendaciniai pasiūlymai, ir operatyviai bei nuolatos informuoti apie tai APVA vadovybę.

7. Procedūrų kontrolė

TILS ekspertas išanalizavo 2006 metais Nacionalinės plėtros instituto atliktą APVA „Vidaus tvarkų vertinimo“ rekomendacijų įgyvendinimą. Nei fokusuotų diskusijų metu, nei anketuojant darbuotojus nepavyko išsiaiškinti, ar pagal šias rekomendacijas jau yra sukurti ir taikomi neatplėštų pavėluotai gautų paraiškų saugojimo, vokų atplėšimo bei paraiškų registravimo žurnalų pildymo priežiūros ir kontrolės instrumentai. Ar yra įvardinta, kas konkrečiai atsakingas už paraiškų (ne lydraščių) registravimą bei reguliarių paraiškų registravimo žurnalo pildymą? Taip pat nėra aišku, ar yra reglamentuota saugi paraiškų saugojimo vieta ir už jų saugojimą, registravimo žurnalo pildymą atsakingas asmuo. Ar pasibaigus paraiškų priėmimo terminui tai pažymima žurnale atitinkamu atsakingo už paraiškų registravimą asmens įrašu fiksuojant šį faktą? (Šis žurnalas pateikimas vokų atplėšimo procedūros metu, kai reikia patikrinti registracijos žurnalo ir paraiškų duomenis.) APVA darbuotojų atsakymai nušviečiant aukščiau minimus klausimus buvo prieštaringi. Jei minimos rekomendacijos yra jau įdiegtos, galima daryti išvadą, kad dėl nepakankamos informacijos vidinės sklaidos apie pokyčius informuojami ne visi darbuotojai.

APVA vadovybei reikėtų patikslinti, ar yra apibrėžta vertintojo kreipimosi į paraiškoje nurodytą kontaktinį asmenį tvarka taikant tokius kontrolės ir nešališkumo užtikrinimo instrumentus kaip pokalbio įrašymas, kreipimosi protokolavimas, trečiųjų

asmenų dalyvavimas ir pan. Svarbu, ar skaidrumui užtikrinti procedūrose yra apibrėžti minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai išorės ekspertams, ar nurodyta, kas atsakingas už specialiųjų reikalavimų ekspertų kvalifikacijai nustatymą. Tuo pačiu naudinga būtų parengti nepriklausomų ekspertų atrankos taisyklės, kuriose būtų nurodyta kandidatų paraiškų teikimo tvarka, ekspertų kompetencijos vertinimo rodikliai, paraiškų paskirstymo vertintojams tvarka ir pan.

Rekomenduotina koreguoti APVA „Procedūrų vadovo“ 6.4.3 punktą „Audito ir patikrų ataskaitose trūkumų panaikinimas“ konkrečiai nurodant pareigybes, su kuriais agentūros darbuotojais direktorius apsvarsto išvadas bei rekomendacijas. Taip pat reikia nurodyti, kurie (pagal pareigybes) direktoriaus paskirti agentūros darbuotojai paruošia atsakymus.

Rekomenduotina APVA Procedūrų kontrolės skyriaus vyriausiojo specialisto, finansų kontrolieriaus pareigybių aprašymuose panaikinti IV dalies 11 punktą „Sėti visus agentūroje nustatytus arba agentūros darbuotojų praneštus pažeidimus“, bei analogišką APVA aplinkos projektų valdymo agentūros finansų skyriaus vedėjo pareigybės aprašymo IV dalies 13 punktą „Sėti visus pažeidimus agentūroje“ kaip neįgyvendinamus.

Naudinga būtų pakeisti APVA struktūrinių fondų skyriaus vedėjo pareigybės aprašymo IV dalies 7 punktą, nurodant, kad nustačius, jog esama rimtų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų panaudojimo pažeidimų arba gavus informacijos apie tokius „rimtus“ pažeidimus, apie tai informuojamas ne tik Agentūros direktorius, bet ir jo įgaliojamas asmuo bei atitinkamos teisėsaugos struktūros.

Reikėtų papildyti „Supaprastintų pirkimų, taikant įprastą komercinę praktiką, taisyklių“ reglamentą dėl viešųjų pirkimų narių prievolės raštu deklaruoti savo nešališkumą nuostata, kad savo nešališkumą turi deklaruoti visi pirkimus organizuojantys asmenys ar komisijų nariai. Be to, nustatyti, kad nešališkumo deklaracija valstybės tarnautojų ar jiems prilygintų asmenų pateikiama su Privačių interesų deklaracijos už einamąjį laikotarpį kopija.

Naudinga būtų papildyti „Prekių, darbų ir paslaugų viešojo pirkimo komisijos darbo reglamento“ III dalies 11 punktą prievole ne tik protokoluoti komisijos posėdžius,

bet papildomai juos dokumentuoti darant garso arba dar ir vaizdo įrašą. Tokie įrašai būtų saugojami nustatytą laiką.

8. Incidentų tyrimas

Taip pat svarbu sukurti formalią vidaus tvarką galimiems neskaidrumo atvejams APVA viduje tirti. Šiuo metu egzistuojanti tvarka neužtikrina visiško objektyvumo ir tyrimo slaptumo, pačių darbuotojų anonimiškumo informuojant apie galimus neskaidrumo atvejus APVA vadovybę, bei tyrimo operatyvumo ir visų jo etapų kontrolės. Incidentų tyrimui gali būti sukurta vidaus komisija, kurios nariai pasirašo konfidencialumo pasižadėjimą, ir kuri kaip kolegialus organas yra nešališkesnė ir mažiau priklausoma nuo asmeninių ryšių. Darbuotojams turėtų būti sudaromos sąlygos anonimiškai išreikšti savo susirūpinimą tikintis objektyvaus, operatyvaus ir efektyvaus tyrimo.

Pravartu būtų kaupti informacijos apie APVA patikimumo didinimo praktiką duomenų banką (precedentinius atvejus, konfliktinių situacijų sprendimo priemones, pareiškimų nagrinėjimų rezultatus ir t.t.) ir sistemingai jį analizuoti. Tai turėtų būti atitinkamai reglamentuota precedentinių APVA veiklos atvejų ir sprendimų dokumentavimo ir šios informacijos skleidimo ir prieinamumo APVA darbuotojams sistema. Tokia informacija turėtų būti saugoma atitinkamai klasifikuotoje informacinėje duomenų bazėje, prieinamoje visiems APVA darbuotojams (tai gali būti ir Intranetas). Taip pat turėtų būti užtikrintas tokios naudingos praktikos tiesioginis ir operatyvus ryšys su APVA „Procedūrų vadovo“ galimais pakeitimais. Šių pakeitimų neišvengiamumą reikėtų užtikrinti reglamentuojant tai vidaus teisės aktais. Tokioje sistemoje sukaupia informacija būtų naudinga ne tik sprendžiant veikloje kylančias problemas, keliant darbuotojų kvalifikaciją, bet ir ruošiant naujus darbuotojus.

Rekomenduotina keisti APVA Procedūrų vadovo I dalies 1.3.3.1 punktą įrašant, kad APVA pasiekus skundams dėl darbuotojų tarnybinių nusižengimų ar procedūrų pažeidimų, tokia korespondencija nedelsiant būtų perduodama APVA direktoriaus pavadotojui. Jis ir galėtų būti tiesiogiai atsakingas už antikorupcinių priemonių įgyvendinimo kontrolę.

9. Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis

Pastebimas nepakankamas APVA veiklos koordinavimas su kitomis institucijomis. Pavyzdžiui, bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis turėtų būti glaudesnis. Pastovus ryšys su FNTP, STT, ENTP, Valstybės kontrole leistų sumažinti rizikos laipsnį priimant sprendimus. Tai galėtų būti reguliarūs APVA atsakingų darbuotojų ir minėtų teisėsaugos institucijų darbuotojų susitikimai („apskriti stalai“), kurių metu būtų keičiamasi informacija apie juridinius asmenis, dėl kurių veiklos skaidrumo kyla pagrįstų abejonių. Tokie „apskriti stalai“ galėtų būti rengiami ir su kitais partneriais. Pavyzdžiui, kontroliuoti savivaldybių, kaip APVA interesantų, galimai neskaidrius veiksmus galėtų pagelbėti Lietuvos savivaldybių kontrolierių asociacija. Tai leistų tiesiogiai pasitelkti savivaldybių auditorius kontroliuoti savivaldybių gaunamos paramos įsisavinimą. Šios asociacijos nariai yra taip pat suinteresuoti sandėrių skaidrumu ir teisėtumu. Ryšių palaikymas su minėta asociacija, Savivaldybių antikorupcinėmis komisijomis, Lietuvos savivaldybių asociacija, visuomeninėmis organizacijomis leistų ne tik sumažinti sprendimų rizikos galimybes, bet ir užtikrinti pasitikėjimą APVA veiksmams.

Kiti galimi darbo partneriai galėtų būti Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija, Lietuvos pramonininkų konfederacija, įvairios verslininkų organizacijos, deklaruojančios savo suinteresuotumą skaidriu verslu. Reguliarūs kontaktai su jais leistų ne tik gauti informacijos apie galimai neskaidrias verslo įmones, bet ir lengviau informuoti verslo organizacijas apie APVA veiklą ir iššūkius, su kuriais Agentūrai tenka susidurti. Tokių kontaktų metu galima būtų surinkti daug vertingos informacijos apie juridinius asmenis, pretenduojančius į ES paramą, kurių veikla kelia abejonių.

Didesniuose projektuose, ypač jei jie yra prieštaringai vertinami visuomenės, ar anksti sukėlė įtarimų dėl galimos korupcijos, galima panaudoti „Transparency International“ patirtį taikant Sąžiningumo paktus ar pasitelkiant Nepriklausomą projekto vertintoją. Tiek Sąžiningumo pakto, tiek Nepriklausomo projekto vertintojo nauda yra ta, kad pasitelkiami nepriklausomi, kompetentingi, visuomenės pasitikėjimą turintys ekspertai vertinti visą projekto eigą. Pagrindinis iššūkis – kaip užtikrinti jų finansavimą, nepriklausomybę ir patikimumą.

Skaidrumo požiūriu naudinga būtų nustatyti ir reguliarių darbo kontaktų su kitomis ES lėšas administruojančiomis institucijomis tvarką. Tokie ryšiai (pasitarimai, „apskriti stalai“) taip pat leistų nuolat dalintis patirtimi apie precedentinių atvejų sprendimo būdus bei informacija apie galimai nepatikimus juridinius asmenis, pretenduojančius į ES paramą.

TILS siūlo APVA patikimumo didinimo programą įgyvendinti nuosekliai laikantis „APVA patikimumo didinimo programos „Atviros durys“ (Antikorupcinės programos) veiksmų plano rekomendacijų“ (Priedas Nr. 3).